

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput VI. Idem a Ianuensi Archiepiscopo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

5. Hæc autem obligatio restituendi usuras limitata-
tur in præsentī, si usurarius ad inopiam pervene-
rit. Faciunt textus in *cap. quarelam* 10. *brevi* 17.
de iur. iur. l. nam his 6. ff. *de dolo*. Ratio est, quia
nemo ad moraliter impossibile obligatur, nec tenet-
ur ad id, quod proprias vires excedit, ut ex
D. Thom. 2. 2. *quest.* 62. *art. ult.* tradit Covar.
in regula Peccatum, in princip. nu. 2. Si ergo in fa-
cultatibus habeat usurarius unde restituat, debet
restituere, si creditor certus sit; si verò incertus
sit, debet restituere, pauperibus pro anima ipsius
creditoris, ut in præsentī probatur, & in *cap. quia*
plerique, de immunit. Eccles. cap. si dignum 6. §.
eos, de homicid. cap. nemo 14. *quest.* 5. l. 2. *tit. 15.*
partii. 6. Tapia *tom. 2. lib. 5. quest. 30. art. 3.* ita ta-
men, ut quando invenitur creditor, vel ejus hæres,
usuræ pauperibus non sunt restituendæ: quare si
absens sit creditor, saltem sumptibus ejus ad eum
usuræ sunt transmittendæ, argumento legis *opere,*
ff. *de oper. libert.* docuerunt Lælius Mancin. *sacri*
juris controu. disput. 31. per tot. Petrus Greg. *lib. 3.*
partii. tit. 5. cap. 6. Quærit tamen solet, an hæc resti-
tutio usurarum pauperibus faciendâ libera sit, ita
ut Episcopi dispensationem non exigat? Et non
esse necessariam Episcopi auctoritatem immò
potius usurarium per se, vel per alium à se depu-
tatum restituere usuras debere, defendunt Feli-
nus in *cap. cum sit, num. 4. de judiciis.* Navar-

rus in *manuali, cap. 17. num. 81.* D. Thomas
2. 2. *quest.* 62. *art. 5.* Sorus de *justit. lib. 4. quest. 7.*
Covar. in *cap. 3. de restam. num. 8.* Matienzo *m. 14.*
glos. num. 6. tit. 4. lib. 9. recopil. Nec contrarium
probat in hoc textu quatenus in eo docetur, u-
surarium ab Episcopo cogendum esse ut restituat
domino vel hæredibus, in eorumque defectu pau-
peribus: nam Episcopi officium in præsentī casu
solum consistit in compellendo usurarium, ut re-
stituatur, non tamen in restitutione ipsa faciendâ.
Nec etiam obstat textus in *cap. 3. cap. tua nobis* 17.
cap. Ioannes de restam. ubi probatur in distri-
butione faciendâ ob executore testamenti debere
intervenire auctoritatem Episcopi; quibus juribus
moti contrariam sententiam tenuerunt Hostiensis
& Anania in *præsentī*, Covar. & Matienzo *ubi*
suprà; nam debent intelligi datâ restituentis, vel
ipsius testamentarii, aut hæredis negligentia, ut
similiter in casu legis nulli, *Cod. de Episcop. & cle-*
ric. ubi desideratur Episcopi auctoritas in distribu-
endis bonis defuncti, quia defunctus peregrinus
erat, & sine hærede decesserat: & etiam in *cap.*
cum sit, de Indais, desideratur Episcopi aucto-
ritas in restitutione faciendâ Christianis; quia ut Ju-
dæus qui facere eam debebat, suspectus reperiebat-
ur. Quæ omnia cum cessent in usurario restituente
usuras pauperibus, ideo in ea faciendâ non desi-
deratur Episcopi auctoritas.

CAPUT VI.

Idem^a Iannensis Archiepiscopo.

IN^b Civitate tua dicit sæpe contingere quod quidam piper, seu cinnamomum; aut alias merces comparant, quæ tunc ultra quinque libras non valebant, & promittunt per publicum instrumentum se eis, à quibus illas merces accipiunt, sex libras statuto termino soluturos. Licet autem contractus hujusmodi ex forma non possit cenferi nomine usurarum; nihilominus tamen venditores peccatum incurrunt, nisi dubium sit, merces illas plus minusve tempore, quo pretium debent recipere, valituras: & ideo civis tui salutis suæ bene consulere, si à tali contractu cessarent, cum cogitationes hominum omnipotenti Deo nequeant occultari.

NOTÆ.

^a Iannensis.) Ita etiam legitur post Concilium Lateran. *part. 16. cap. 2* & in *v. collect. sub hoc tit. cap. 7.* ubi additur *pars capituli Fratemitas tua.* Unde cognoscitur in præsentī referri partem textus in *cap. 7. de sponsa duor.*

^b Civitate.) Quæ Iannensis civitas mater est mercatorum, ut probavi in *cap. per vestras, de donat. inter.*

vili. quest. 6. Fachineus lib. 2. controu. cap. 31. Galpar Rodriguez de *annuis reddit. lib. 3. quest. 7. n. 72.* Molina de *justitia tract. 2. disput. 355.* Leo-
thardus de *usur. quest. 24. per tot.* Canisius *eod. tract. cap. 3. Salas eod. tract. dub. 41.* Cyriacus *controu. 169.* Lælius Zaccheus de *usur. cap. 12. nu. 8.* Lessius de *justit. lib. 2. cap. 21. num. 51.* Petrus Gregor. *lib. 3. partii. tit. 5. cap. 4.* Tapia *tom. 2. lib. 5. qu. 17. art. 12.*

Sed pro dubitandi ratione in præsentem assertionem ita insurgo. Qui vendit rem carius ob Impug-
dilatam solutionem, non violat justitiam commutativam, id est nec vendit carius justo pre-
tium recipit: ergo non peccat. Antecedens tradita
probatur, quia in tali venditione inter emen-
tem, & vendentem servatur æqualitas justitiæ
commutativæ, quæ postulat, ut sicut emptor
sentit utilitatem & commodum, re emptâ sta-
tim traditâ; sic etiam venditor, cum ex tali di-
lacione solutionis pretii incommodum patia-
tur, aliquod aliud in hujusmodi compensatio-
nem accipit: nam quemadmodum qui ante
diem solvit, plus solvere dicitur; ita similiter
mi-
nus

COMMENTARIUM.

I. EX præsentī textu sequens communiter dedu-
Conclu- citur assertio: *Vendens rem plus quam valet ob*
sio tra- *dilationem solutionis peccat, nisi dubium sit an tem-*
ditur & *porè solutionis pretium augeri possit, & venditor*
proba- *antea venditurus non esset.* Quam conclusionem
tur. probant textus in *cap. consultus* 10. *vers. etiam, cap. final. hoc tit. cap. ad nostram, de emptio. & vend. cap. illo vos, de pignor.* Concil. Mediolan. sub
Carolo *part. 2. tit. ult.* Illustrant vltra congestos
in præsentī à Barbosa, Binsfeldius, & Canisius in
præsentī, Aravio in *qq. moral. disput. 1. de statu ci-*

nus solvit qui tardè solvit, *l. solidum 85. ff. de solut. l. sicut 12. vers. minus. ff. de V.S.* Unde propter dilatam solutionem habità ratione interfusurii medii temporis, usuras deberi, recipique constat *ex l. curavit 5. Cod. de action. empti. l. Iulianus 14. §. venditor. ff. eod.* Ergo licet carius vendere ob solutionis dilationem. Accedit, nam qui legis auctoritate aliquid facit, pœnam non meretur, nec peccat, *leg. Gracchus. Cod. ad leg. Iul. de adult. l. iuste 11. ff. de acquir. possess. sed legis auctoritate conceditur, quod tanti æstimeret res, quanti vendi possit, l. quarebatur 81. ff. ad leg. Falcid. ibi: Quanti nomen distrahi potest: & l. 1. §. heres. ff. ad Trebel. & quod plus est, naturaliter licet contrahentibus ad invicem se decipere, *l. in cause, la 2. l. in ordine 17. vers. 1. dem Pomponius. ff. de minor. l. item si pretio 25. §. final. ff. locati.* Igitur ex juris permissione rectè potest venditor ob dilatam solutionem rem carius vendere.*

3. De mutuo præsumptio. Quâ dubitandi ratione non obstante, vera est præsens assertio, pro cuius expositione sciendum est, quoddam esse mutuum formale expressum, vel clarum, tam secundum formam, vel figuram contractus, & intentionem contrahentium, quàm secundum juris regulas, & ejus declarationes: de quo mutuo agitur *in tit. D. & Cod. de rebus credit.* Aliud verò mutuum est occultum, palliatum, præsumptumve, quando in verbis, & exteriori figura contractus ostendunt contrahentes celebrare venditionem, vel locationem; sed in rei veritate attempta latet occultum, & palliatum, vel virtuale mutuum, quod ita juris interpretatione, rei veritate attentâ, & neglectâ simulatione, mutuum creditur *ex l. 3. & 38. ff. de O. & A. l. 1. & per tot. Cod. plus valere quod agitur: de qua palliati, vel præsumpti mutui specie agitur in c. illo vos, de pignor. c. ad nostram, de empt. & vendit. cap. consulti, c. naviganti, hoc tit. & in præsentis textu, ubi mutuum facilè deducitur ex intentione venditoris, qui eo quod justii pretii solutionem differt, creditur, & præsumitur justum pretium, tanquam de præsentis tempore contractus, ementi mutuare usq; ad diem, vel terminum dilatæ solutionis, ut accipiat aliquod lucrum, videlicet superexcrecentem quantitatem ultra justum pretium: in qua acceptatione usuram palliatam in hoc palliato mutuo agnoverunt Div. Thom. 2. 2. quæst. 78. art. 2. ad 7. Molina, Salas, & alii, quos refert & sequitur Leothardus *dist. quæst. 24. per totam.* Unde illa verba præsentis textus, non possit censeri nomine usurarum, intelligenda esse de usura vera, & formali, non verò de usura palliata, quæ provenit ex mutuo præsumpto, ipsi docent.*

4. De justo & primo pretio veniente. Deinde sciendum est pro expositione secundæ partis hujus conclusionis, quæ docet propter pretii incertitudinem, & dubium eventum, excusari vendentem rem carius, ob solutionis dilationem; sciendum, inquam, est pretium mercium, vel rerum vendibilium duobus modis considerari posse. Primò secundum se, id est secundum verum, & infallibilem valorem, neglectâ, vel remotâ industriâ contrahentium, & varietate, vel mutatione temporis non attentâ. Secundo modo pretium rerum æstimatur habitâ consideratione industriæ partium contrahentium, vel negotiantium; & mutationis, & varietatis temporum, & ubertatis, vel sterilitatis. Pretium primo modo acceptum dicitur ab Interpretibus legitimum, vel justum, ut potè lege justa taxatum; & in eo pretio res non valere magis in futurum creditas, quàm de præsentis va-

lent, & æstimantur, certissimum est, hoc enim habito respectu ad pretium legitimum, perpetua, vel in perpetuum una, & eadem rerum æstimatio est, juxta legem 1. ff. de contrahend. emptio. ibi. Cujus publica, ac perpetua æstimatio: probavi in cap. de empt. & vendit. hoc enim pretium consistit in indivisibili, & in eo pretio lege justâ taxato nullus dari potest excessus ratione temporis, vel cujuslibet alterius respectus, vel circumstantiæ; sed omni tempore unum, & idem pretium est, ut resolvunt Sotus *de justit. lib. 6. quæst. 2. art. 3.* Molina *de just. tom. 2. disp. 347.* Lessius *lib. 2. de justit. cap. 21. dnb. 2.* Morla *in empor. tit. 9. quæst. 6. num. 4.* Nec contrarium probant textus *in leg. circa, l. in quantitate 73. §. in diem, & §. magna dubitatio. ff. ad leg. Falcid. l. si mandavero 22. §. 1. ff. mandati: ubi docetur ratione, vel respectu temporis res pluris, minorisque æstimari. Nam accipiendi sunt de pretio secundo modo accepto, quod ab Interpretibus dicitur naturale, cum scilicet ad rei, quæ venditur, valorem æstimandum habetur ratio, & respectus ad varias circumstantias varietatis temporum, industriæ negotiantium, diversitatis locorum, ubertatis, vel sterilitatis: propter quas omnes circumstantias, vel respectus pretium hoc naturale crescit, vel decrescit, *l. pretia 63. §. final. ff. ad leg. Falcid. cum similib.* Fusè causas, ob quas pretium hoc augetur, vel minuitur, prosequuntur Pinel. *in l. 2. Cod. de rescind. 3. part. cap. ultim. Molina dist. disput. 348.* Lessius *de justit. libr. 2. cap. 21. dub. 2.**

5. Exponitur præsens textus. Quibus sic constitutis, apparet præsentem textum non procedere respectu justii, seu legitimi pretii, cum in eo pretio non possit res carius vendi ob dilatam, vel creditam solutionem, ac proinde vendens ad creditum, & plus accipiens, quàm esset recepturus, si venderet de præsentis, illud quod plus accipit, tenetur restituere: quare præsens textus necessariò intelligi, vel accipi debet de pretio naturali, in quo juxta supra tradita, eo habito respectu, scilicet quod tempore futuro res vendenda plus, minusve valere potest, & quod hoc sit dubium, & incertum, rectè potest aliquantum carius, vel majori pretio in futurum, vel creditum vendi, quàm valeat de præsentis, juxta præsentem textum in vers. Nisi dubium: cui jungendus est textus in cap. final. hoc tit. in illis verbis: Si ramentum ea tempore contractus non fuerat venditurum. Et ita duplex circumstantia hoc casu ut vitetur peccatum, concurrere debet. Prima, quod incertitudo interveniat respectu pretii: secunda quod tempore contractus non esset venditor venditurus, sed tantum tempore creditæ solutionis, ut notarunt Glossa in præsentis, verbo Venditores: & in c. final. ubi Abbas num. 3. Berolius num. 1. Sotus lib. 6. de just. quæst. 4. art. 2. Covarr. libr. 2. var. cap. 3. n. 6. Gutierrez lib. 1. canonic. cap. 39. num. 2. Canisius de usur. cap. 3. per tot. & ita concurrentibus dictis duabus circumstantiis, rectè potest venditor aliquid amplius quàm res valeat de præsentis, accipere ad creditum: illis autem circumstantiis cessantibus, non poterit res ad creditum vendi carius, quàm valeat de præsentis; quia cum pretium rei existentiam comiteretur, & res secundum se, vel secundum suam naturam plus non valeat de futuro, quàm de præsentis, nisi habito respectu ad adjacentes circumstantias, non autem simpliciter ad transcursum temporis, quia ut benè considerat Gutierrez ubi supra, num. 37. nulla Res publica ejusdem rei diversa pretia, ad creditum unum scilicet, & alre-

rum ad præsens constituerit; consequens est, injustum, & iniquum merito censerit carius ad creditum quam de præsentem vendere, cum res unius, & eisdem existentia, & valoris uno & altero tempore consideretur, nisi, ut jam diximus, concurrentibus, & expensis dictis duabus circumstantiis, ut infra dicemus. Hoc autem, quod affirmamus, licere ex dictis duabus circumstantiis rem carius vendere ob dilatam solutionem, non in immensum accipiendum est, sed ut vendens possit recipere quantitatem iusti pretii rigore, vel supremi; non verò ad libitum, ut resolvunt Molina *di. disp. put. 355.* Lessius *di. lib. 2. de just. cap. 21. dubit. 6.* Ampliatur etiam præsens doctrina, ut ex eadem ratione procedat respectu emptoris, qui propter anticipatam solutionem emit rem viliori pretio; in eo siquidem casu, similiter consideratur virtuale, vel præsumptum mutuum, & ferè magis expressum in emptore, quam venditore: qui enim ita emit, & anticipatè solvit, mutuare creditur usque in diem, quo res vendita est tradenda; unde ex eisdem regulis, quod venditori licet, emptori etiam concedendum est: quoniam quod in uno correlativorum statuitur, ad alterum trahitur, ut notant communiter Doctores in *leg. final. C. de indicta viduit.* Quoties igitur incertum est res, quæ anticipatè solutione emuntur, plus, vel minus valituras esse tempore traditionis, cessat usura, & injustitia contractus, dummodo pretium non sit infimum omnino, id est minus iusto pretio infimo; ita etenim in emente, & vendente declaranda est communis hæc sententia, quam ad varios casus in praxi obvios exponunt Leothardus *d. g. 24. per tot.* Araujo *d. g. 6. disp. 1.* & Barbosa *6. tom. in select. ad hunc textum.*

6.
Traditur ratio de-
cidendi

Unde jam apparet vera ratio præsentis assertio-
nis; nam licet hoc casu, cum carius res venditur ob
dilatam solutionem, ex forma, & figura talis con-
tractus nullum fœnus contrahi videatur; quid e-
nim commune habet venditio mercium cum illi-
cito fœnore; tamen quia non figura verborum in-
spicienda est, sed contractus, & obligationis sub-
stantia, & id quod verè gestum est, *leg. 3. in princ. l. 38. ff. de O. & A. l. 1. & per tot. Cod. plus valere quod agitur;* inde cum certum sit in hoc negotio fœnus occultari, & contrahi, atque ex tali mutuo palliato usura palliatè proveniant, ideò in præsentem impro-

bantur, tanquam si ex vero mutuo usurae perciperentur: & cum hæc præsumptio fœnoris usurarum cesset quando dubium est pretium rei venditæ in futurum, & venditor tempore contractus non est venditurus; quod licet tunc carius rem vendere absque eo, quod in tali venditione crimen usurarum suspicetur.

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta, nam præsens assertio procedit quoties ex solo tempo-
re retardatæ solutionis majus pretium constituitur:
ceterum si ratione lucri cessantis, vel damni emer-
gentis augeatur rei pretium usque ad summam, tan-
quæ interest, usura non committitur, quia hoc ca-
su licitum est aliquid exigere supra iustum rei pre-
tium ratione ejus, quod interit: ut enim in ap-
erto mutuo hoc licet, ita & in hoc palliato permi-
tatur, ut probat Molina *di. disp. put. 355. num. 4.* Sa-
las *de emptio. dub. 41. num. 4.* Gaspar Rodriguez
de annuis reddit. lib. 3. quest. 7. num. 34. Proinde si
quis rem fructiferam vendat, ut ferè sunt res im-
mobiles, & fide de pretio habitæ rem tradat, po-
test pro modo, & portione fructuum, quas usque
ad tempus cedentis solutionis percepisset, rei pre-
tium augere, nec committit usuram, ut docent
Covarr. *di. lib. 2. cap. 3. num. 7.* Gutierrez *de jura-
ment. c. 2. n. 6.* Scaccia *de commerciis, §. 1. g. 7. am-
pliar. 8.* nec enim venditor tenetur rem sine pretio
dimittere, *l. ex empto. ff. de action. empti. leg. quod
vendidi. ff. de contrahend. empt. l. 31. §. idem Mar-
cel. ff. de adilit. edict.* Immo licita est conventio ini-
ta à principio contractus de certo interesse præ-
stando ob dilatam solutionem, ita ut emptor se
obliget ad solvendum venditori quinque, vel sep-
tem pro centum, dum integrè pretium non solve-
rit, dummodo hoc interesse taxatum sit verisimile,
& probabile, consuetumque juxta morem regio-
nis, in qua celebratur contractus, ut probat pluri-
bus Carleval. *tom. 2. de judiciis. tit. 3. disp. 8. sect. 5.
per tot.* Nec obstat quod dicebamus, naturaliter
licere contrahentibus ad invicem se decipere; nam
hoc procedit, ut dixi in *cap. 3. de emptio. & vend.*
dum intra metas, & leges ipsius contractus decep-
tio contingat, non verò ubi verbis celebratur u-
nus contractus, & alius simulatur, ut in præsentem
contingit; cum venditio extrinsecus simulatur, &
verè mutuum celebratur, pretio ob dilatam
solutionem aucto.

CAPUT VII.

^a Idem.

PRæterea parochianis vestris usuram accipere omnimodis interdicatis, quia usura-
rum crimen utriusque Testamenti pagina detestatur. Quod si monitis vestris pa-
rere contempserint, si clerici sunt, eos ab officio & beneficio suspensos, cum lite-
ris rei veritatem continentibus ad præsentiam nostram mittere non differatis: si laici
fuerint, usque ad dignam satisfactionem, ipsos excommunicationis vinculo constrin-
gatis.

NOTÆ

I. ^a *Idem.* Ita etiam legitur in prima collectio-
ne, *sub hoc tit. cap. 9.* ubi additur *pars capituli*
Licet universis; unde colligitur in præsentem referri
partem textus in *cap. licet. 23. de test.* integra ejus
textus extat in *Concil. Lateran. part. 20. c. 2.*

COMMENTARIUM.

GRAvitatem hujus criminis, necnon penas
contra usurarios statutas in Concilio Late-
ran. retuli in *cap. 3. hoc tit.* quare in præsentem tantum
agendum est de aliis pœnis statutis contra ipsos,
tam jure canonico, quam civili, necnon & regio:
& jam primis sæculis Ecclesia severissimis pœnis
hoc